

TEMA-CHEIE¹

Legătura dintre art. 8 (supravegherea secretă ținută²) și art. 6 (administrarea probelor) în ceea ce privește în principal anumite cerințe de admisibilitate (epuizarea căilor de atac/termenul de patru luni³)

(Ultima actualizare: 31.08.2025)

Introducere

Cererile referitoare la supravegherea secretă și la alte măsuri de investigare luate, în general, în cadrul procedurilor penale pot fi examinate fie în temeiul art. 6, fie în temeiul art. 8, fie în temeiul ambelor articole. Curtea a făcut distincție între chestiunea încălcării art. 8 în ceea ce privește supravegherea secretă și chestiunea posibilelor ramificații ale unei constatări în acest sens asupra drepturilor garantate de art. 6 [a se vedea, de exemplu, *Bîcov împotriva Rusiei* (MC), 2009, pct. 89, și *Dragoș Ioan Rusu împotriva României*, 2017, pct. 52].

Atunci când este sesizată cu astfel de cauze, Curtea examinează, în general, mai întâi plângerile capele de cerere în temeiul art. 8 [*Khan împotriva Regatului Unit*, 2000, pct. 22-28; *Bîkov împotriva Rusiei* (MC), 2009, pct. 69-83]. În funcție de împrejurările cauzei, Curtea poate examina apoi capetele de cerere formulate în temeiul art. 6 [*Khan împotriva Regatului Unit*, 2000, pct. 29-40; *Bîkov împotriva Rusiei* (MC), 2009, pct. 94-105; și *López Ribalda și alții împotriva Spaniei* (MC), 2019, pct. 153-61] sau poate considera că problema a fost examinată în mod suficient în temeiul art. 8 și nu justifică o examinare suplimentară în temeiul art. 6 [*Azer Ahmadov împotriva Azerbaidjanului*, 2021, pct. 79; a se vedea și *UAB Kesko Senukai Lithuania împotriva Lituaniei*, 2023, pct. 129]. Într-adevăr, aspectul procedural al art. 8 este strâns legat de drepturile și interesele protejate de art. 6 din Convenție.

Subiectul acestei teme-cheie este de a analiza ce căi de atac pot sau ar trebui să fie epuizate în cazurile de supraveghere secretă în care rezultatul supravegherii a fost utilizat ca probă în procedurile împotriva reclamantului. Esența chestiunii epuizării căilor de atac este dacă plângerile formulate în temeiul art. 8 referitoare la supraveghere pot fi prezentate în cadrul procedurilor împotriva reclamantului, în general proceduri penale, sau dacă sunt necesare proceduri separate împotriva statului, în general în scopul obținerii unei despăgubiri financiare. Curtea a examinat această chestiune fie în temeiul art. 13 din Convenție, fie ca o problemă de admisibilitate, în funcție de excepțiile ridicate de guvern (în principal neepuizarea căilor de atac interne, dar și termenul sau calitatea de victimă)

¹ Întocmită de Grefă. Nu obligă Curtea.

Prezenta traducere este publicată cu acordul Consiliului Europei și al Curții Europene a Drepturilor Omului și reprezintă responsabilitatea exclusivă a Institutului European din România.

² Prezenta temă-cheie abordează supravegherea ținută în cazul căreia rezultatele supravegherii sunt utilizate în procedurile care implică reclamantul. Pentru supravegherea în masă a se vedea [Măsuri de supraveghere \(Terorism\)](#)

³ Înainte de intrarea în vigoare a Protocolului nr. 15 la Convenție la 1 august 2021, art. 35 din Convenție prevedea un „termen de șase luni”.

sau, uneori, chiar pe fondul art. 8, atunci când a examinat dacă sistemul instituit de autorități respectă cerințele Convenției [*López Ribalda și alții împotriva Spaniei* (MC), 2019, pct. 135-37].

Principii extrase din jurisprudența actuală

O cale de atac cu privire la o cerere în temeiul art. 8 va fi considerată eficientă dacă instanțele interne pot examina fondul cererii formulate în temeiul Convenției, și anume că ingerința în exercitarea dreptului reclamanților la respectarea vieții private și a corespondenței nu a fost „prevăzută de lege” sau nu a fost „necesară într-o societate democratică”, iar instanțele au posibilitatea de a acorda o reparație adecvată în legătură cu această plângere (*Zubkov și alții împotriva Rusiei*, 2017, pct. 88; *Hambardzumyan împotriva Armeniei*, 2019, pct. 44, și *Sigurður Einarsson și alții împotriva Islandei*, 2019, pct. 123).

Curtea a considerat, în general, că procedurile penale nu sunt adecvate pentru a examina problema supravegherii secrete și a ingerinței în „viața privată și corespondență” dacă aceste proceduri nu pot aborda decât admisibilitatea probelor (echitatea procedurii) și nu permit examinarea pe fond a aspectului legat de viața privată al capătului de cerere formulat în temeiul art. 8 (*Khan împotriva Regatului Unit*, 2000, pct. 44; *Goranova-Karaeneva împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 59, și *İrfan Güzel împotriva Turciei*, 2017, pct. 106-07). Cu toate acestea, în scopul epuizării căilor de atac interne sau al respectării regulii termenului de patru luni, Curtea a statuat că, atunci când reclamanții au formulat capete de cerere cu privire la supravegherea în cadrul procedurilor penale împotriva lor, nu era nerezonabil ca aceștia să fi așteptat hotărârea definitivă a instanțelor interne înainte de a introduce o cerere la Curte, chiar dacă au considerat în mod eronat că această cale de atac era una efectivă (*Ahliustin împotriva Rusiei*, 2017, pct. 28; a se vedea și *Zubkov și alții împotriva Rusiei*, 2017, pct. 109, și *Hambardzumyan împotriva Armeniei*, 2019, pct. 52-53).

În unele cauze, Curtea a admis că procedurile penale pot constitui o cale de atac efectivă dacă instanțele naționale au posibilitatea de a examina legalitatea și necesitatea pretensei ingerințe (*Blaj împotriva României*, 2014, pct. 117-18; *Dragojević împotriva Croației*, 2015, pct. 72; și *Šantare și Labaznikovs împotriva Estoniei*, 2016, pct. 43).

În ceea ce privește căile de atac civile, Curtea a considerat că acestea sunt efective atunci când astfel de proceduri au permis acordarea de despăgubiri reclamanților. O astfel de despăgubire, cerută în general în cadrul procedurilor legate de răspunderea autorităților statului pentru supraveghere ilegală, poate fi de natură pecuniară (a se vedea, de exemplu, *Svetina împotriva Sloveniei*, 2018, pct. 60, și *Sigurður Einarsson și alții împotriva Islandei*, 2019, pct. 124). Însă distrugerea materialului rezultat în urma supravegherii (*Zoltán Varga împotriva Slovaciei*, 2021, pct. 117; a se vedea, de asemenea, *Vasil Vasilev împotriva Bulgariei*, 2021, pct. 67) sau eliminarea din dosar a probelor obținute prin supraveghere (*Ben Faiza împotriva Franței*, 2018, pct. 47) poate constitui, de asemenea, o formă de reparație și poate avea consecințe asupra calității de victimă a reclamantului.

În unele cauze recente, Curtea a admis că reclamanții ar putea recurge la proceduri separate, dar succesive, care pot, în primul rând, să stabilească dacă supravegherea a fost legală și, în al doilea rând, să ofere o reparație adecvată. Un astfel de mecanism în două etape se bazează, în general, pe dispozițiile specifice ale legislației naționale (pentru dispozițiile legislației ucrainene, a se vedea *Lisiuk împotriva Ucrainei*, 2021, pct. 42-46), dar a fost de asemenea admis de Curte ca rezultat al interacțiunii dintre dispozițiile generale ale dreptului intern [a se vedea, de exemplu, *Mateuț împotriva României* (dec.), 2022, pct. 35-38].

Pentru un rezumat recent al diferitelor tipuri de căi de atac examinate de Curte, a se vedea *Gernelle și SA Société d'exploitation de l'hebdomadaire Le Point împotriva Franței* (dec.), 2024, pct. 43-45.

Exemple notabile

Întrebarea principală este dacă procedurile penale și, în general, procedurile în care rezultatele supravegherii secrete sunt utilizate ca probe sunt adecvate pentru a examina problema supravegherii secrete și a ingerinței în „viața privată și corespondență” sau dacă procedurile separate, de obicei de natură civilă, sunt mai potrivite pentru acest lucru.

Cauze în care căile de atac penale nu au fost considerate efective:

- *Khan împotriva Regatului Unit*, 2000, pct. 44: această cauză se referă la înregistrarea ilegală a conversațiilor reclamantului și la utilizarea înregistrărilor ca probe în cadrul unei proceduri penale. Curtea a examinat, de asemenea, argumentul reclamantului, în temeiul art. 13, potrivit căruia instanțele naționale ar fi trebuit să considere că probele au fost obținute cu încălcarea Convenției. Curtea a reținut că procedura penală împotriva reclamantului nu putea oferi o cale de atac, deoarece instanțele nu aveau competența de a examina fondul plângerii reclamantului și nu puteau acorda o reparație adecvată.
- Curtea a urmat același raționament și în alte cauze, cum ar fi *P.G. și J.H. împotriva Regatului Unit*, 2001, pct. 86, și *İrfan Güzel împotriva Turciei*, 2017, pct. 106-07.

Cauze în care căile de atac penale nu au fost considerate efective, dar au fost necesare pentru calcularea termenului de patru (respectiv șase) luni:

- *Zubkov și alții împotriva Rusiei*, 2017, pct. 88-98 și 109: reclamantii au aflat în cursul procedurii penale împotriva lor despre interceptarea comunicațiilor lor. Potrivit susținerilor Guvernului, contestarea admisibilității probelor în cadrul procedurilor penale, așa cum au făcut reclamantii, nu putea fi considerată o cale de atac efectivă în ceea ce privește o cerere formulată în temeiul art. 8 și că reclamantii aveau la dispoziție alte căi de atac pe care nu le-au utilizat. Curtea a fost de acord cu primul argument al Guvernului și a reținut că invocarea problemei supravegherii secrete în cadrul procedurilor penale nu poate fi considerată o cale de atac efectivă în ceea ce privește un capăt de cerere formulat în temeiul art. 8. De asemenea, Curtea a constatat că reclamantii nu dispuneau de alte căi de atac efective în temeiul legislației ruse. Cu toate acestea, în scopul examinării respectării regulii termenului de șase luni, Curtea a reținut că era rezonabil ca reclamantii să încerce să aducă plângerile lor în atenția instanțelor interne prin intermediul căilor de atac prevăzute de dreptul penal procedural, întrucât, la momentul respectiv, nu se putea presupune că invocarea problemei supravegherii secrete în cadrul procedurii penale reprezenta în mod evident o cale de atac inefficientă. Curtea a concluzionat că nu era nerezonabil ca reclamantii să fi așteptat până la pronunțarea hotărârilor interne înainte de a sesiza Curtea cu cererile lor.
- Concluzii similare se regăsesc în cauza *Ahliustin împotriva Rusiei*, 2017, pct. 28, sau *Hambardzumyan împotriva Armeniei*, 2019, pct. 52-53.

Cauze în care căile de atac penale au fost considerate efective:

- *Bălțeanu împotriva României*, 2013, pct. 32-35: reclamantul a susținut că înregistrarea comunicațiilor sale a fost ilegală și nu a fost autorizată în mod corespunzător. Guvernul a susținut că acesta ar fi trebuit să sesizeze Curtea în termen de șase luni de la data la care a aflat pentru prima oară despre interceptare. Curtea a constatat că legislația internă permitea instanțelor să declare interceptarea ilegală și că, dacă reclamantul avea la dispoziție și alte căi de atac, cum ar fi procedurile civile, acestea erau la fel de accesibile și persoanei care contestă legalitatea interceptării. Reclamantul a invocat aceste argumente pe parcursul

procedurilor penale împotriva sa și a utilizat astfel o cale de atac efectivă. Curtea a respins excepția ridicată de Guvern.

- *Dragojević împotriva Croației*, 2016, pct. 72-73: cauza privea supravegherea secretă a reclamantului în cadrul procedurii penale împotriva sa. Guvernul a susținut că termenul de șase luni a început să curgă din ziua în care reclamantul a aflat despre supraveghere și că nu exista niciun motiv pentru ca acesta să aștepte soluționarea procedurii penale. Curtea a respins această excepție, constatând că singura cale de care dispunea reclamantul era de a formula capetele de cerere cu privire la pretinsa utilizare ilegală a supravegherii secrete în cadrul procedurii împotriva sa.
- Un raționament similar a fost adoptat în *Šantare și Labazņikovs împotriva Letoniei*, 2016, pct. 40-44 și *Radzhab Magomedov împotriva Rusiei*, 2016, pct. 77-79 pentru proceduri penale, și în *Erduran și Em Export Diş Tic A.Ş. împotriva Turciei*, 2018, pct. 201 în ceea ce privește proceduri administrative fiscale.

Cauze în care căile de atac civile au fost considerate efective:

- *Sigurður Einarsson și alții împotriva Islandei*, 2019, pct. 124: Curtea nu a identificat niciun motiv să pună la îndoială faptul că, în cadrul procedurilor civile împotriva statului, instanțele interne puteau examina legalitatea și necesitatea interceptării convorbirilor telefonice ale reclamanților cu avocații lor și, dacă era cazul, să acorde despăgubiri. Prin urmare, Curtea a considerat că această cale de atac civilă trebuia epuizată.
- *Vasil Vasilev împotriva Bulgariei*, 2021, pct. 64-67: reclamantul, un avocat, s-a plâns că înregistrarea secretă și transcrierea conversației telefonice dintre el și clientul său au fost ilegale și inutile. Acesta a formulat o acțiune civilă împotriva statului în temeiul unei legi speciale, dar instanțele naționale au examinat cererea sa în temeiul dreptului general privind răspunderea civilă delictuală. Curtea a considerat că această cale de atac era efectivă și că reclamantul epuizase în mod corespunzător căile de atac interne. În special, Curtea a reținut că, întrucât cererea reclamantului nu era îndreptată atât împotriva păstrării înregistrării sau a transcrierii rezultate din interceptarea conversațiilor sale, cât mai degrabă chiar împotriva creării acestora, o cale de atac care să conducă la despăgubiri, mai degrabă decât la distrugerea materialului respectiv, era mai potrivită pentru repararea prejudiciului suferit. Curtea a respins, de asemenea, excepțiile Guvernului potrivit cărora alte căi de atac efective ar fi fost eficiente în cauza reclamantului.
- *Lisiuk împotriva Ucrainei*, 2021, pct. 40-47: reclamantul a invocat o încălcare a drepturilor sale ca urmare a înregistrării conversațiilor sale cu un terț: aceste conversații au fost utilizate în cadrul unei proceduri penale împotriva sa. Guvernul a invocat o excepție de neepuizare a căilor de atac, întrucât reclamantul nu a solicitat despăgubiri într-o procedură separată. Curtea a constatat că legislația internă prevedea un sistem de căi de atac în două etape. În primul rând, reclamantul trebuia să invoce în cadrul procedurii penale problema pretensei supravegheri ilegale, ceea ce a și făcut. În al doilea rând, trebuia să solicite despăgubiri civile într-o procedură separată, ceea ce nu a fost posibil deoarece instanțele penale nu au pronunțat o hotărâre separată prin care să recunoască ilegalitatea măsurilor de supraveghere și nici nu au recunoscut acest lucru în vreuna dintre hotărârile lor privind fondul cauzei penale. Prin urmare, Curtea a respins excepția Guvernului.
- *Mateuț împotriva României* (dec.), 2022, pct. 34-39: reclamantul, un avocat, a susținut că interceptarea convorbirilor sale telefonice cu clientul său, utilizarea acestor convorbiri în cadrul procedurii împotriva clientului său și citarea sa ca martor în procesul clientului său au constituit o încălcare a art. 8 din Convenție. Guvernul a susținut că reclamantul și-a pierdut calitatea de victimă, deoarece instanțele interne au constatat că conversațiile pe care le-a avut cu clientul său erau protejate de secretul profesional și au dispus excluderea din dosar

a probelor obținute prin interceptarea acestor conversații. Curtea a admis că astfel de concluzii ale instanțelor naționale ar fi putut permite reclamantului să introducă o acțiune împotriva statului în temeiul dreptului general privind răspunderea civilă delictuală și să solicite despăgubiri pentru încălcarea drepturilor sale prevăzute la art. 8. Curtea a concluzionat că reclamantul ar fi trebuit să încerce să introducă o acțiune civilă în fața instanțelor interne.

Situații specifice:

- *López Ribalda și alții împotriva Spaniei* (MC), 2019, pct. 135-37: cauza viza supravegherea reclamantilor la locul de muncă și utilizarea rezultatelor supravegherii în cadrul procedurilor întemeiate pe legislația muncii. Curtea a constatat că instanțele interne competente pentru soluționarea litigiilor de muncă au examinat în mod corespunzător argumentele reclamantilor referitoare la încălcarea drepturilor lor prevăzute la art. 8. În plus, deși nu în cadrul unei excepții separate privind neepuizarea căilor de atac, Curtea a analizat, astfel cum a sugerat Guvernul, dacă reclamantii aveau la dispoziție alte căi de atac. Astfel, a constatat că reclamantii ar fi putut adresa o plângere Agenției pentru Protecția Datelor în temeiul dispozițiilor Legii privind protecția datelor cu caracter personal sau ar fi putut introduce o acțiune în fața instanțelor de drept comun pentru a obține reparații pentru pretinsa încălcare a drepturilor lor în temeiul legii menționate. Concluzia Curții potrivit căreia nu a existat o încălcare a drepturilor reclamantilor se întemeiază în parte pe argumentul potrivit căruia cadrul juridic spaniol prevedea căi de atac pe care aceasta nu le-a utilizat.
- *Ben Faiza împotriva Franței*, 2018, pct. 47: reclamantul s-a plâns de instalarea, în două rânduri, a unui dispozitiv de geolocalizare pe vehiculul său. Ca răspuns la o plângere formulată de reclamant, instanțele franceze au constatat că prima instalare a dispozitivului nu fusese autorizată în mod corespunzător și au exclus probele obținute în acest mod. Curtea a concluzionat că instanțele naționale i-au oferit reclamantului o reparație suficientă, cu atât mai mult cu cât acesta nu a încercat neapărat să demonstreze o încălcare a drepturilor sale prevăzute la art. 8, ci mai degrabă să excludă posibile probe ale vinovăției sale, și, prin urmare, nu și-a menținut calitatea de victimă în ceea ce privește acel caz de geolocalizare.

Trimiteri suplimentare

Ghiduri privind jurisprudența:

- Ghid privind articolul 34/35 (condiții de admisibilitate)

Alte teme-cheie:

- Administrarea probelor (obținute în mod nelegal)
- Prezumția de nevinovăție
- Măsuri de supraveghere (Terorism)

PRINCIPALELE TRIMITERI JURISPRUDENȚIALE

Hotărâri de principiu:

- *Khan împotriva Regatului Unit*, nr. 35394/97, 12 mai 2000 (încălcarea art. 8; neîncălcarea art. 6; încălcarea art. 13);
- *Bîkov împotriva Rusiei* (MC), nr. 4378/02, 10 martie 2009 (încălcarea art. 8; neîncălcarea art. 6);
- *Ahliustin împotriva Rusiei*, nr. 21200/05, 7 noiembrie 2017 (încălcarea art. 8);
- *Zubkov și alții împotriva Rusiei*, nr. 29431/05 și alte 2, 7 noiembrie 2017 (încălcarea art. 8);
- *Lisiuk împotriva Ucrainei*, nr. 72531/13, 14 octombrie 2021 (încălcarea/neîncălcarea art. 6; încălcarea art. 8).

Alte cauze:

- *P.G. și J.H. împotriva Regatului Unit*, nr. 44787/98, 25 septembrie 2001 (încălcarea art. 8; neîncălcarea art. 6; încălcarea art. 13);
- *Goranova-Karaeneva împotriva Bulgariei*, nr. 12739/05, 8 martie 2011, (neîncălcarea art. 8; încălcarea art. 13);
- *Bălțeanu împotriva României*, nr. 142/04, 16 iulie 2013 (încălcarea art. 8);
- *Blaj împotriva României*, nr. 36259/04, 8 aprilie 2014 (neîncălcarea art. 6; neîncălcarea art. 8; neîncălcarea art. 13 coroborat cu art. 8);
- *Dragojević împotriva Croației*, nr. 68955/11, 15 ianuarie 2015 (neîncălcarea art. 6; încălcarea art. 8);
- *Kibermanis împotriva Letoniei* (dec.), nr. 42065/06, 3 noiembrie 2015 (capăt de cerere formulat în temeiul art. 8 declarat inadmisibil — neepuizarea căilor de atac);
- *Šantare și Labazņikovs împotriva Letoniei*, nr. 34148/07, 31 martie 2016 (încălcarea art. 8);
- *Radzhab Magomedov împotriva Rusiei*, nr. 20933/08, 20 decembrie 2016 (încălcarea art. 8);
- *İrfan Güzel împotriva Turciei*, nr. 35285/08, 7 februarie 2017 (neîncălcarea art. 8; încălcarea art. 13 coroborat cu art. 8);
- *Dragoș Ioan Rusu împotriva României*, nr. 22767/08, 31 octombrie 2017 (încălcarea art. 8; neîncălcarea art. 6);
- *Harizanov împotriva Bulgariei* (dec.), nr. 53626/14, 5 decembrie 2017 (inadmisibilitatea capătului de cerere formulat în temeiul art. 8 — neepuizarea căilor de atac);
- *Ben Faiza împotriva Franței*, nr. 31446/12, 8 februarie 2018 (inadmisibilitatea capătului de cerere formulat în temeiul art. 8 — pierderea calității de victimă; încălcarea art. 8; neîncălcarea art. 8);
- *Svetina împotriva Sloveniei*, nr. 38059/13, 22 mai 2018 (neîncălcarea art. 6; inadmisibilitatea capătului de cerere formulat în temeiul art. 8 — neepuizarea căilor de atac);
- *Erduran și Em Export Dış Tic A.Ş. împotriva Turciei*, 25707/05 și 28614/06, 20 noiembrie 2018 (neîncălcarea art. 8);
- *Sigurður Einarsson și alții împotriva Islandei*, nr. 39757/15, 4 iunie 2019 (încălcarea/neîncălcarea art. 6; inadmisibilitatea capătului de cerere formulat în temeiul art. 8 — neepuizarea căilor de atac);
- *López Ribalda și alții împotriva Spaniei* (MC), nr. 1874/13 și 8567/13, 17 octombrie 2019 (neîncălcarea art. 8; neîncălcarea art. 6);

- [*Hambardzumyan împotriva Armeniei*](#), nr. 43478/11, 5 decembrie 2019 (neîncălcarea art. 6; încălcarea art. 8);
- [*Zoltán Varga împotriva Slovaciei*](#), nr. 58361/12 și alte 2 cereri, 20 iulie 2021 (încălcarea art. 8);
- [*Azer Ahmadov împotriva Azerbaidjanului*](#), nr. 3409/10, 22 iulie 2021 (încălcarea art. 8; nu a fost necesară examinarea art. 6 și 13);
- [*Vasil Vasilev împotriva Bulgariei*](#), nr. 7610/15, 16 noiembrie 2021 (încălcarea art. 6; încălcarea art. 8);
- [*Mateuț împotriva României*](#) (dec.), nr. 35959/15, 1 martie 2022 (inadmisibilă — pierderea calității de victimă);
- [*Potocká și Adamčo împotriva Slovaciei*](#), nr. 7286/16, 12 ianuarie 2023 (încălcarea art. 8; încălcarea art. 13 coroborat cu art. 8);
- [*UAB Kesko Senukai Lithuania împotriva Lituaniei*](#), nr. 19162/19, 4 aprilie 2023 (încălcarea art. 8; nicio necesitate de a examina art. 6 și 13);
- [*Gernelle și SA Société d'Exploitation de 'Hebdomadaire Le Point împotriva Franței*](#) (dec.), nr. 18536/18, 9 aprilie 2024 (inadmisibilitatea capătului de cerere formulat în temeiul art. 8 — neepuizarea căilor de atac).